

הגמרא מבררת מהיכן אנו למדים שאין יורשי הגוי יורשים את העבד העברי. התורה עוסקת בפדיית עבד עברי מידי אדונו הנכרי, שנאמר "וחשב עם קונוהו" כלומר, שעורך חשבון עם הגוי לראות בכמה הוא יפדה עצמו. הגמרא מדייקת, "עם קונוהו" ולא עם יורשי קונוהו, כלומר בניו וקרוביו.

רבא מדייק מלימוד זה שאמנם בן הנכרי את העבד עברי הוא לא יורש, אך את שאר רכושו יורש, וכך מובא בגמרא (שם יז):

אמר רבא: **דבר תורה** עובד כוכבים יורש את אביו, שנאמר: "וחשב עם קונוהו" - ולא עם יורשי קונוהו, מכלל דאית ליה יורשים.

אך בהמשך מביאה הגמרא לימוד אחר לירושת הגוי, וכך לשונה (שם יח.):

רב חייא בר אבין א"ר יוחנן: עובד כוכבים יורש את אביו **דבר תורה**, דכתיב: "כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר". ודלמא ישראל מומר שאני! אלא מהכא: "כי לבני לוט נתתי את ער ירושה".

רב חייא בר אבין רבי יוחנן סובר שלמדים שגוי יורש את אביו מכך שעשוי קיבל ירושה, את הר שעיר מאברהם אבינו. אך הגמרא דוחה ואומרת שאולי דינו של עשיו הוא כמו ישראל מומר שירש את אביו? (וצ"ע אם עשיו היה נחשב כישראל?)

ע"כ מביאה הגמרא פסוק אחר "כי לבני לוט נתתי את ער ירושה" כלומר, שבני לוט ירשו את אביהם. הגמרא מבררת מה הסיבה שהאמוראים הללו לא למדו מאותו הפסוק? שהרי ההלכה היא אותה הלכה! וזה לשונה (שם):

ורב חייא בר אבין מאי טעמא לא אמר כרבא? מי כתיב "וחשב עם קונוהו" ולא עם יורשי קונוהו? ורבא מאי טעמא לא אמר כרב חייא בר אבין? משום כבודו דאברהם שאני.

כלומר, לרב חייא אין לדייק את הלימוד מוחשב עם קונוהו, שהרי לא כתוב או מתואר ירושה בפירוש, מה שאין כן בפסוקי ירושת עשיו ולוט. וכן להיפך, רבא סובר שפסוקי ירושת לוט הם מכבודו של אברהם ולא מצד ירושת הגוי. ויש לעיין מה כבודו של אברהם שייך כאן?

אמנם ההלכה היא אותה הלכה, אך בסדר שונה: רבא פתח במילים 'דבר תורה', ורב חייא סיים במילים 'דבר תורה', ויש לעיין מדוע? (עוד מעניין ההבדל בין 'שנאמר' לבין 'דכתיב').

הראשונים (עיי' ריטב"א ומאירי) דנו מה הנפקא מינה האם בן הגוי יורש או לא? ופירושו כמה דנפקא מינה בענייני גזל הגוי. בנוסף נראה שיש כאן נקודה יותר מהותית.

רבא לומד את ירושת הגוי דרך מצווה מפורשת בתורה, של פדיית עבד עברי. הדבר מלמד אותנו, שגם הלכה של הגוי צריכה להילמד מ'דבר תורה'. ע"כ פותח רבא ואומר 'דבר תורה וכו'', כלומר, לאחר נתינת התורה צריך לעיין במצוות כדי למצוא ולדייק את הלכות הגויים. אמנם כל זה בצורה עקיפה, ויש לחקור מה הסיבה.

לעומת זאת מבין רב חייא, **שאינו צורך ללמוד זאת ממצווה מפורשת בתורה**, אלא אפשר ללמוד זאת אפילו מלפני מתן תורה, ולכן הוא מקדים את הירושה ל'דבר תורה'. וכך דנו הראשונים (עיי' רש"י דברים ב,ה, ר"ש ס'י' כב ועוד) האם ההוכחה מירושת עשיו או בני עשיו, אך סוף סוף כל הנידון הוא לפני מתן תורה. וכך גם הראיה השנייה, לבני לוט נתתי וכו', שהם ירשו זאת מלוט (בזכות אברהם), ולכן עם ישראל לא כבש את הר שעיר ואת ער. ההבדל שהדבר לא מתחיל במצוות התורה, אלא בהופעת המציאות בתורה, ובמה שהתרחש לפני מעמד הר סיני.

כאמור, למדנו ממצוות פדיית עבד עברי, שלגוי יש ירושה מאביו, אך כל הנאמר היא בצורה **עקיפה**. לעומת זאת, הראיה מלפני מתן תורה באה בצורה **ישירה** "נתתי.. ירושה". ונראה לענ"ד שיש לחקור, האם ירושת הגוי זהו דבר **מקרי**, או שירושת הגוי הינו דבר **עצמי**?

כלומר, האם ירושת הגוי זהו דבר פשוט שכך נהוג בעולם, ולכן אין זה כתוב מפורש כ"ירושה", כי זה יכול גם להשתנות. או שירושת הגוי זהו דבר עצמי ומהותי, כחובה ממש לגוי להוריש לבנו כאמירה אלוקית "נתתי.. ירושה" (אולי הנ"מ אם נאמר שירושת הגוי במקרה אזי אין חובה לגוי להוריש לבנו, אך אם הירושה היא בעצם יש לגוי חובה להוריש לבנו).

ירושה היא הדבר המעמיד את הדורות הבאים על רגליהם. לא רק ירושה של רכוש וחומריות, אלא גם **ירושה רוחנית** ושכלתנית. כלומר, ע"י הירושה הדורות הבאים מתפתחים, ללא הירושה העולם היה נשאר בעולם בעלי החיים ללא יצירה והתקדמות.

נראה שמחלוקת קשורה בד בבד לנתינת התורה, עד שלא נתנה תורה לעמ"י, היה כל העולם אמון בעצם להוביל אותו להתקדמות והמשכיות. עד שחז"ל מספרים שהתורה עברה בין כל האומות, עד שהגיע לעם ישראל. אך משנתנה תורה עמ"י אחראי בעצם על התקדמות העולם, והשאר אומות העולם הופעתם יותר מקרית ומנוהלת ע"י ישראל שמאירה את שאר האומות "אור גוים".

נראה שרבא מתמקד בכך, **שהירושה וההתקדמות של האומות היא דרך הארת עמ"י, ולכן נלמד הירושה של הגוי דרך המצווה של עמ"י**. ולעומת זאת רב חייא בשם רבי יוחנן, לומד **שיש לאומות ירושה והתקדמות עצמיים כמו לפני מתן תורה** "עד אשר אבוא אל אדוני שעיר" עד שיבואו ה"מושעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו" בביאת המשיח.